

Jaarverslag 2024

Inhoud

Voorwoord	3
Lobby	4
Wijkaanpak	7
Buurtenergie	11
Lokale democratie	16
Organisatie	20

Vereniging	22
Zorgzame gemeenschappen	25
Praktijkverhalen	29
Sociaal ondernemen	33
Buurten verbinden	37

Voorwoord

When the going gets tough, the tough get going

Het ene na het andere alarmerende signaal komt op ons af. Oorlog dichtbij, democratie die wankelt, een economie die niet meer werkt voor iedereen. Problemen van klimaat, asiel, stikstof, wonen of zorg worden als onoplosbaar geschetst. Deze andere tijden maken ons ongemakkelijk. We zijn te veel gewend geraakt aan de vanzelfsprekendheid van welvaart, vrede, zorg en welzijn voor iedereen. Maar met al deze ontwikkelingen beseffen steeds meer mensen dat we elkaar nodig hebben, dat we zelf iets kunnen doen. Ze voelen dat hun betrokkenheid verder gaat dan veiligheid creëren in een kleine cirkel van naasten en stappen naar voren om meer te doen. Ze gaan op zoek naar een manier om de wat verstoorde verbinding met de grote wereld te herstellen. Hun antwoord: de gemeenschap.

Het goede nieuws is dat gemeenschappen zien dat de vanzelfsprekendheid voorbij is en actie ondernemen. Ze organiseren zich en zoeken met elkaar naar de oplossingen dichtbij. Ze verbinden, pionieren en vinden een gezamenlijke stem over wat zij belangrijk vinden in de buurt. Dat is hard werken en gaat niet vanzelf. Maar de wil is er bij steeds meer mensen.

Hun impact wordt iedere dag zichtbaarder en voelbaar, want ze krijgen dingen voor elkaar: van gemeenschappen die samen energie opwekken, hun buurthuis runnen, inzetten op hergebruiken en repareren, tot bouwen aan een gemeenschap die zorg uit handen neemt. Ze starten kleinschalige woonprojecten, verbouwen samen voedsel, ze organiseren dialoog.

Met elkaar werken ze zo aan een alternatief voor hyperkapitalisme, dat op haar laatste benen alle invloed bij overheden probeert te behouden. Een overheid die ook het belang ziet van meer collectieve actie in onze democratische rechtstaat.

In deze zorgelijke tijden kun je maar beter contact maken met je burens, lid worden van een energiecollectief, de buurtkrant nieuw leven inblazen of een moestuin maken in de groenstrook. Daar hebben we in 2024 keihard aan gewerkt. Steeds meer samen. Samen met bewonersgroepen in het hele land en in onze vereniging. Maar ook met gelijkgestemde koepels van bewonersinitiatieven en steunende en financierende organisaties. Door als vereniging samen kennis te delen en te pionieren. Nooit zonder ook zeggenschap te regelen.

Nieuwe vergezichten en manieren van samenleven vragen moed en doorzettingsvermogen. Gelukkig hebben wij daaraan geen tekort en zijn we allang begonnen. Veel dank aan alle leden, achterban, samenwerkingspartners en financiers die dit mogelijk hebben gemaakt.

Anita Keita
(voorzitter)

Thijs van Mierlo
(directeur)

Lobby

De lange adem

Ook actieve bewoners hebben een agenda. Vanuit een gemeenschappelijk belang werken zij aan breed gedragen maatschappelijke doelen. LSA bundelt de krachten en komt op voor alle actieve bewoners in Nederland. Samen met hen onderzoeken we welke thema's belangrijk zijn voor bewonersinitiatieven. We zetten deze op de politieke agenda en gaan erover in gesprek met overheden en maatschappelijke organisaties. We voeren gesprekken met ministeries en Tweede Kamerleden, dienen zienswijzen in bij politieke debatten en wetgevingstrajecten, schrijven opiniërende artikelen en organiseren campagnes en debatten. Daarnaast werken we zoveel mogelijk samen met verwante organisaties.

De lange adem, de juiste toon en de beste timing

Als vereniging die bijna 40 jaar bestaat weten we dat het een lange adem vraagt om bewonerscollectieven en hun drijfveren op de kaart te zetten. Met onze beleidsplannen willen we ervoor zorgen dat bewonersinitiatieven de wind in de rug krijgen. In 2024 hebben we in gesprekken en ontmoetingen met

onze leden en onze omgeving gewerkt aan een nieuw beleidsplan dat we in 2025 gaan vaststellen. Zo bouwen we gestaag aan een beter ecosysteem: een samenhangend geheel, waarbij alles elkaar beïnvloedt. Ook beleid, regelgeving, wetten en houding hebben invloed op bewonersinitiatieven: als die ondersteunend en stimulerend zijn, kunnen initiatieven bloeien en duurzame impact maken.

We realiseren ons dat volksvertegenwoordigers hun belangrijke democratische taak doen vanuit eigen mensbeelden, wereldbeelden en politieke ideologie. Zoals actieve bewoners dat ook doen. Daarom steken we energie in onze zoektocht naar de juiste toon en het aansluiten van onze argumenten bij de belevingswereld van onze gesprekspartners. We spreken tegen als het nodig is en verbinden waar het kan. Het uitdagen van beleid, opeisen van inspraak en aandragen van alternatieven, zijn fundamentele democratische handelingen. >>

Onze lobby-activiteiten in 2024:

Een lamp op de leefwereld

Niets is zo krachtig als kijken in de praktijk; het voeren van gesprekken met mensen die het voortouw nemen en met mensen die in bewonersinitiatieven hun plek vinden. En tegelijkertijd ervaren en voelen wat mensen, plekken en aandacht hebben voor elkaar betekenen. Daarom hebben we in 2024 ingezet op minimaal 250 ontmoetingen tussen politici en beleidsmakers en bewonersinitiatieven. Dit doel sluit aan bij één van onze belangrijkste principes: mensen zijn zelf hun belangrijkste woordvoerders.

De minister van Binnenlandse Zaken, Judith Uitermark, ontvingen we voor een werkbezoek bij ons lid De Copernikkel in Den Bosch. Daar zag ze hoe bewonersinitiatieven samenwerken om, met laagdrempelige activiteiten, iedereen een plek te geven in de wijk. De minister zag ook hoe de leefwereld van bewoners soms botst met de systeemwereld van overheden. Ze sprak uit te willen werken aan een overheid die ruimte biedt aan initiatieven vanuit de samenleving zelf.

Opinie

Een mening delen helpt bij een sterke lobby. Het brengt een onderwerp onder de aandacht en kan anderen overtuigen om aan te sluiten. Dit zorgt ervoor dat het meer mensen en organisaties - zoals burgers, belangengroepen en politici - bezighoudt. Door gesprekken en discussies kan het beleid uiteindelijk veranderen.

Een voorbeeld uit 2024 is het aansluiten bij de campagne Stop regeldruk voor maatschappelijke initiatieven. Regeldruk bemoeilijkt initiatiefnemers. Sterker nog, het maakt het soms zelfs onmogelijk. Een ander voorbeeld: we zijn mede-afzender van een opinieartikel in het Financieel Dagblad. Hierin betogen we dat de democratische tegenmacht van maatschappelijke initiatieven belangrijk is en niet moet worden ingeperkt met fiscale maatregelen. Daarnaast vinden we in de vele interviews die onze medewerkers geven - aan met name vakbladen - steeds vaker een podium om de opinie van actieve bewoners voor het voetlicht te brengen. >>

Foto: Olaf Smit

Haagse plannen

In 2024 hadden we in het eerste half jaar een demissionair kabinet en in het andere half jaar een nieuw kabinet. Voor een organisatie die veel samenwerkt met verschillende ministeries en de Tweede Kamer was het een intensieve tijd. In het formatieproces hebben we ons

ingespannen om de rol van bewonersinitiatieven zo goed mogelijk geborgd te krijgen. Dat lijkt in de samenwerking met het ministerie van Binnenlandse Zaken redelijk goed gelukt. Toch zijn er in het land, meteen na het presenteren van het hoofdlijnenakkoord, veel zorgen over de democratische rechtsstaat, de bezuinigingen

op de sociale basis, het uitsluiten van groepen en het aanwijzen van asielmigranten als aanstichters van maatschappelijke problemen. Daarover zijn en blijven we in gesprek met de landelijke overheid. Het opbouwen van nieuwe contacten bij nieuwe ministeries en nieuwe volksvertegenwoordigers vergde veel tijd, maar is belangrijk. ●

Het praktisch activisme van LSA

Na Prinsjesdag maakten we duidelijk hoe we ons (willen) verhouden tot de politiek: als praktisch activisten. We laten onze stem horen voor een betere positie van bewoners op de lange termijn. We zijn ook doeners; we ondersteunen bewoners met bijeenkomsten, trainingen en advies. Die twee sluiten elkaar niet uit, geloven we. Want als je een plan omzet in acties, merk je dat echte veranderingen – gedragen door mensen in de buurt – altijd eerst langzaam gaan en dan pas snel.

Wijkaanpak

Bewonersplatform

Wie LSA bewoners langer volgt, weet van onze ambitieuze plannen voor een levendig en krachtig landelijk bewonersplatform. Een plek waar actieve bewoners elkaar kunnen ontmoeten om kennis en kunde te delen en krachten te bundelen. In 2024 was het zover; het Landelijk Bewonersplatform van actieve bewoners uit de 20 wijken van het Nationaal Platform Leefbare en Veilige wijken (NPLV) ging van start.

Concrete acties

De lancering in september leverde een mooie dag op waarop volop is geleerd en plannen zijn gemaakt om met nieuwe energie en hoop naar de toekomst te kijken. En bij bewoners leveren plannen direct concrete acties op. Zo is er een WhatsApp-bewonerscommunity ontstaan waarin deelnemers zich organiseren rond bepaalde thema's of regio's. Denk aan een groep voor de organisatie van een community organising-dag en een groep die zich bezighoudt met de vraag hoe actieve bewoners meer invloed krijgen in een Alliantieraad of -bestuur.

Deelnemster Riet Duykers van De Buitenwacht in Dordrecht vatte de start van het Bewonersplatform treffend samen: 'Het was een feest van erkenning. Het is duidelijk dat we als bewoners en bewonersorganisaties een stevige tegenkracht moeten inzetten.'

Werk aan de winkel

Er is werk aan de winkel. Daar is iedereen het over eens. Bewoners moeten zeggenschap hebben over hun eigen leefomgeving. Dat lijkt een doodoener, maar toch laat de realiteit zien dat bewoners op veel plekken >>

niet of nauwelijks kunnen meebeslissen over beleid dat over hun eigen wijk of buurt gaat. Meedoen en meebeslissen vinden we bij LSA bewoners niet meer dan normaal. Bewoners moeten daarom een vaste plek aan de tafels krijgen waar het beleid wordt gemaakt dat hén aangaat. Want, when you're not at the table, you're on the menu!

Tijdens ontmoetingen tussen bewoners-initiatieven blijkt steeds weer hoe belangrijk het is om de krachten te bundelen en met één mond te spreken. Niet alleen om meer invloed te krijgen in de wijk of de gemeente, maar ook om als actieve bewoners samen een landelijke lobby in de Haagse politiek te kunnen starten.

Community organising

Een effectieve manier om meer invloed te krijgen en zelf gemeenschapsmacht te organiseren, is community organising. In onze publicatie [‘Waarom buurten zich moeten organiseren’](#) lees je hoe community organising kan bijdragen aan meer invloed en macht voor bewoners. In 2025 staan er workshops gepland rond dit thema. Volg onze agenda in de nieuwsbrief om op de hoogte te blijven. ●

Uit de praktijk:

Amsterdam Zuidoost

Een crisissituatie biedt soms kansen voor verandering. Zo ook in Amsterdam Zuidoost. Na het plotselinge vertrek van de programmadirecteur van het Masterplan Zuidoost, trokken bewoners het initiatief naar zich toe en eisten proactief een evaluatie en nieuwe aanpak van het Masterplan. Het uitgangspunt? Een stem voor bewoners aan de tafel van het Masterplan en de Alliantie in Amsterdam Zuidoost. Niet af en toe, maar een vaste plek. Vanuit gelijkwaardigheid, zodat bewoners echt kunnen meedoen, meedenken en meebeslissen.

Een groep bewoners nam het heft in eigen handen, verenigde zich in een Community werkgroep en bedacht zelf hoe ze die plek aan tafel konden bemachtigen: 'Bewoners hebben de kennis en ervaring. De andere Alliantiepartners hebben hun eigen expertise en het geld', vertellen bewoners Mireille Westfa en Stephany Biezen. 'We willen gelijkwaardig zijn aan alle partners in het Masterplan. Onze inbreng moet dus net zo zwaar wegen als die van hen.'

De bewoners ontwikkelden een structuur die de community van Zuidoost een vaste plek aan de beleidstafel geeft. In onder andere het [Community development plan](#) is vastgelegd dat bewoners op alle niveaus invloed hebben en op alle werkerreinen mede-eigenaar zijn van proces en aanpak. Het bewonersbelang staat centraal waarbij de stem van de community even zwaar weegt als die van de andere partners. De wil om samen te werken is er zodat deze papieren voornemens concrete werkelijkheid kunnen worden.

Foto: Isaac Owusu

Leernetwerk BewonersBetrokkenheid

In de 20 wijken van het NPLV-programma werken wijkprofessionals en beleidsmakers aan meer bewonersbetrokkenheid en meer zeggenschap van bewoners. Deze professionals proberen de systeemwereld van overheden en maatschappelijke organisaties beter te laten aansluiten bij de leefwereld van bewoners, door zoveel mogelijk te werken vanuit de gemeenschap.

Maatwerk

Elk NPLV-gebied heeft een eigen voorgeschiedenis en eigen aandachtspunten en vraagt daarom om een eigen werkwijze. Waar de ene professional de zeggenschap al zoveel mogelijk bij de bewoners zelf legt, werkt de ander hard aan een andere denk- en werkwijze binnen de gemeente, om beter aan te sluiten bij wat bewoners doen. De professional werkt binnen de eigen organisatie als ambassadeur voor meer bewonersbetrokkenheid en probeert ruimte te maken voor de zeggenschap van bewoners.

Oog voor elkaar

Binnen het WijkWijzer Leernetwerk BewonersBetrokkenheid hebben we oog voor elkaar en voor de behoeften van elk NPLV-gebied. Zo kunnen we de volgende stap naar meer bewonersbetrokkenheid zetten. Waar het minder soepel verloopt, reflecteren en leren we volop. Dat doen we online en twee

keer per jaar op locatie in één van de wijken. Net als in het Bewonersplatform worden ook in het leernetwerk ervaringen gedeeld. Wat werkt wel en wat werkt niet? Succesverhalen en knelpunten horen erbij en maken verandering mogelijk. Het zijn twee kanten van dezelfde medaille als het gaat om een succesvol samenspel tussen gemeente en bewoners.

Buurtenergie

Buurtenergie draagt bij aan sterkere gemeenschappen

Voor het tweede jaar op rij kregen de ruim 100 bewonersgroepen die deelnemen aan ons programma Buurtenergie, begeleiding van een procesbegeleider. Deze professional ondersteunt bewonersgroepen die samen aan de slag gaan met het verduurzamen van hun woning bij technische, sociale en administratieve stappen. Maar wat levert ons programma nou echt op? LSA bewoners deed in 2024 onderzoek onder de deelnemers en zag de volgende resultaten.

Bewoners die gezamenlijk verduurzamen:

- **worden actiever** in de buurt, hebben meer ontmoetingen en leren meer buurtgenoten kennen;
- **realiseren verduurzamingsmaatregelen**. Ze krijgen gemakkelijker toegang tot fondsen, waardoor mensen deelnemen aan de energietransitie;
- **werken samen met buurthuizen** of andere fysieke ontmoetingsplekken, om meer buurtbewoners te inspireren;
- **ervaren een sterkere onderhandelingspositie** bij gemeenten en woningbouwcorporaties.

Samen werken aan verduurzaming draagt dus bij aan sterkere lokale gemeenschappen. Deelnemers zetten zich in voor een hogere bewonersbetrokkenheid en voor verduurzamingsoplossingen waar zoveel mogelijk buurtgenoten aan kunnen meedoen. Of, zoals Bas van bewonersgroep Energie van Rotterdam zo mooi zegt: 'Het gaat ons niet alleen om de zonnepanelen, maar ook om de mensen. Om het bouwen aan gemeenschappen en het betrekken van mensen voor wie de energietransitie niet vanzelfsprekend is. We willen de transitie van onderop vormgeven, niet van bovenaf.'

Uit de praktijk:

Procesondersteuning voor VvE Spangesekade

Een professionele procesbegeleider die met bewoners meedenkt en meewerkt om tot gezamenlijke verduurzamingsoplossingen te komen. Het biedt voor veel bewonersgroepen uitkomst. Zeker wanneer deze met ingewikkelde (financiële) constructies te maken krijgen. Zoals VvE Spangesekade uit Rotterdam. De vereniging wil gezamenlijk verduurzamen, maar heeft een gespikkeld bezit. Wat zijn de uitdagingen en hoe kan een procesbegeleider helpen?

VvE Spangesekade bestaat uit 20 appartementen met energielabel F. Vier van deze appartementen worden verhuurd. De leden van de VvE kennen elkaar goed en komen samen in de ruimtes van Stichting Schiezicht, een wijkonderneming en ontmoetingsplaats voor en door wijkbewoners. De VvE heeft een actief bestuur dat zich inzet voor het gezamenlijk verduurzamen van de appartementen.

De uitdagingen bij VvE's

Bij het verduurzamen van appartementen kunnen VvE's tegen meerdere uitdagingen aanlopen. Denk aan verschillende belangen bij eigenaren, (ver)huurders en woningcorporaties, wet- en regelgeving, gemeentelijke of regionale subsidies en leningen, eisen van lening- of subsidieverstrekkers en planning.

Bij VvE Spangesekade is het verschil in leeftijd en inkomen van de leden een uitdaging; de financiële draagkracht om op eigen initiatief te verduurzamen loopt uiteen. Door samen te verduurzamen worden de kosten over alle leden gelijk verdeeld. Het onderzoek naar en de uitvoering van de maatregelen, >>

financiën en subsidies worden zo veel mogelijk centraal georganiseerd. Ook voor dit proces is ondersteuning aangevraagd bij LSA bewoners.

Meedenken en ontzorgen

Onze procesbegeleider denkt mee en ontzorgt de VvE in het proces om tot de juiste financiële constructie te komen. Hij of zij verzamelt en verbindt de subsidieaanvragen. Er wordt uitgezocht welke subsidieregelingen er zijn voor isolatie aan de binnenzijde van de gevel en er worden afspraken gemaakt met een kozijnenleverancier om huidige prijsstellingen vast te houden. Daarnaast worden de mogelijkheden voor dakisolatie aan de buitenzijde verkend, wordt een onderzoek naar zonnepanelen uitgewerkt en zijn verschillende offertes aangevraagd.

Succesvolle stappen

De procesbegeleider heeft het proces proberen te stroomlijnen en ondanks dat de leden - naar eigen zeggen - 'soms eigenwijs waren', zijn er successen geboekt. Zo heeft de VvE een offerte voor isolerend glas aangevraagd en is er bij een ledenvergadering unaniem gestemd voor het vervangen van alle kozijnen, onder voorbehoud van financiering. Bovendien zijn de eerste resultaten van een onderzoek naar zonnepanelen voor individueel gebruik positief! ●

Doorbraakmomenten in het proces

- Investeren in contact met burens: 'Naarmate het proces vorderde kwamen mensen eerder binnen en bleven langer hangen. Het bouwen aan contact heeft het proces geholpen.'
- Wijzigingen aanbrenge in de splitsingsakte. 'Omdat dit mogelijk was, konden we meer collectief doen. Een kans, want er kwam een bestemmingswijziging in panden om ons heen, waarop we konden meeliften.'
- Het gaat voorbij de VvE-vergaderingen. 'We moesten burens één op één benaderen.'
- Gebruikmaken van de nieuwe SV-VE-subsidie, een subsidie voor VvE's.

Inclusiviteit in transitie: de lessen en de zorgen

Goed geïsoleerde woningen en lagere energierekeningen: elke Nederlander heeft er recht op. Toch zien we dat grote groepen niet worden bereikt in de energietransitie. Nederlanders met lagere inkomens en een migratie- of vluchtelingenachtergrond zijn een belangrijke schakel, maar worden nu nog gemist. Niet uit onwil. Hoe kunnen meer mensen meedoen en meebeslissen in het verduurzamen van hun woningen?

Om antwoord te krijgen op deze vraag en om verbindingen te leggen, werkt LSA bewoners nauw samen met zes landelijke (koepel) organisaties van migranten- en vluchtelingenorganisaties, verenigd in de Alliantie Inclusieve Energietransitie. We organiseerden ontmoetingen en bijeenkomsten en wat blijkt? Dat wat voor je bedacht wordt, is vaak niet wat je nodig hebt.

Wat werkt wel?

- Samen plannen maken.
- Elkaars taal respecteren; houd het simpel, dan is taal geen barrière.
- Weten dat veel bewoners de verbinding al kunnen maken.
- Informatie afstemmen op de persoon of groep.
- Minder folders, meer WhatsApp.
- Langs de deur gaan of culturele evenementen gebruiken.
- Tot de verbeelding laten spreken; deel een pan voor inductie uit.
- In elkaars huid kruipen.
- Begrijpen dat warmte in huis voor iedereen wat anders betekent.
- Geld dat met de energietransitie wordt verdiend, laten terugvloeien in de wijk.

Lokale democratie

Samenwerken met andere bewonerscollectieven: kansen en uitdagingen

In Nederland werken steeds meer bewonersinitiatieven samen aan diverse maatschappelijke opgaven. Hoe zorg je ervoor dat samenwerking daadwerkelijk iets oplevert? In het project Samenwerkende bewonerscollectieven onderzochten we de kansen en uitdagingen van deze samenwerkingsverbanden.

Drijfveren en balans

Uit gesprekken met verschillende initiatieven bleek dat urgentie vaak de belangrijkste drijfveer is om samen te werken. Externe factoren, zoals gemeentebeleid of maatschappelijke ontwikkelingen, kunnen initiatieven dwingen om hun krachten te bundelen. Tegelijkertijd worstelen veel initiatieven met het behoud van hun eigen identiteit binnen een samenwerkingsverband. Het vinden van een balans tussen gezamenlijke doelen en behoud van eigen identiteit blijft lastig, tenzij er een nieuw collectief ontstaat.

Informeel of formeel?

Daarnaast speelt de manier hoe het samenwerkingsverband wordt vormgegeven een belangrijke rol. Blijft het verband een informeel netwerk of groeit het uit tot een grotere organisatie? Hoe houd je leden betrokken en zorg je ervoor dat iedereen zich gehoord voelt? Samenwerking met overheden en fondsen biedt kansen, maar kan ook spanningen opleveren, vooral als een initiatief afhankelijk is van subsidies.

Bovengenoemde inzichten vormen de basis voor de volgende stappen. LSA bewoners blijft de komende tijd samenwerken aan sterke, duurzame samenwerkingsverbanden en deelt daarbij actief kennis en ervaringen.

Het uitdaagrecht in de praktijk: de lessen uit Haarlem

Sinds januari 2025 is het uitdaagrecht niet meer vrijblijvend voor gemeenten. Bewoners kunnen gemeentelijke taken nu gemakkelijker overnemen als zij denken dat het anders of beter kan. In 2024 lieten twee bewonersinitiatieven uit Haarlem aan het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) zien hoe zij dat aanpakten. Wat kunnen we van hen leren?

Esplanade

Een groep buurtbewoners kreeg van de gemeente Haarlem een budget voor het beheer van de Esplanade: een lange, smalle groenstrook aan de Amsterdamsevaart. Het idee van de bewoners? Een natuurlijke,

vruchtbare groenstrook met inheemse planten. Een projectleider Overheidsparticipatie en Uitdaagrecht bracht het idee onder de aandacht van de gemeente. Met succes. Eind 2023 werd de beheerovereenkomst getekend.

Geleerde lessen:

- Kiezen voor een duidelijke rechtsvorm: de financiële afhandeling verloopt nu via één persoon, wat niet handig is.
- Professionals inhuren: bewoners hebben niet alle kennis en kunde in huis, bedenk vooraf wat je zelf wilt doen en wat uitbesteed mag worden.

Het posthuis

Ook voor Stichting Posthuis Zaanenpark pakte het uitdaagrecht goed uit. Nadat het Posthuis in stadsdeel Zaanenpark was afgebrand, strenden de gemeente uit om de sociale functies van de ontmoetingsplek over te nemen. Daarvoor was eigendom van het nieuwe Posthuis nodig. De gemeente zegde toe.

Geleerde lessen:

- Omgevingsympathie: de stichting stelde de wensen van de buurt centraal, waardoor er geen bezwaren kwamen.
- Vastgoed zonder risico: kan de stichting niet aan de sociale doelstellingen blijven voldoen, dan kan de gemeente het pand terugkopen voor de originele prijs.

Van het ministerie naar de alledaagse democratie: werkbezoek minister Uitermark

In onze samenwerking met het ministerie van BZK hebben we het vaak gehad over het uitdaagrecht en de participatieverordening. Dat zijn manieren waarop we het samenspel tussen overheid en gemeenschap kunnen vormgeven. Het startpunt en de basis van een sterke democratie liggen natuurlijk bij de dingen die in de gemeenschap zelf gebeuren. Dat wat burens met en voor elkaar doen. We nodigden minister Judith Uitermark (BZK) daarom uit bij ons lid de Copernikkel in Den Bosch.

Het is bijna onmogelijk om niet enthousiast en hoopvol te worden over de kracht van de alledaagse democratie. Want loop je binnen bij de Copernikkel, dan ben je niet een moeilijk te bereiken doelgroep waar je iets voor moet doen, maar een buurvrouw met een verhaal. Je wordt uitgenodigd om erbij te horen, iets bij te dragen en iets met elkaar te doen. Je leert er goede gesprekken te voeren en samen aan oplossingen te werken.

Het plezier van deze alledaagse democratie is aanstekelijk, concludeerde ook de minister. In de gesprekken zagen we wat er gebeurt wanneer je elkaar ontmoet als mens met een eigen verhaal en wereldbeeld: 'De leefwereld en de systeemwereld worden hier overbrugd', aldus de minister. 'Het is belangrijk om dit soort initiatieven te blijven ondersteunen.'

Foto: Olaf Smit

Nieuwe norm met de participatieverordening

Het was nog even spannend, maar in 2024 stemde ook de Eerste Kamer in met het wetsvoorstel dat gemeenten, provincies en waterschappen verplicht om een participatieverordening op te stellen. Ter voorbereiding op deze wet, maakten we in 2023 met onze achterban al een nieuwe voorbeeldverordening. Het was alleen nog zaak om ervoor te zorgen dat het, bijvoorbeeld in gemeenten, het gesprek zou aanjagen over hoe de lokale verordening eruit zou komen te zien.

We stuurden de verordening naar raden, ambtenaren en actieve bewoners op plekken waarvan we wisten dat ze al bezig waren met de ontwikkeling van een participatieverordening. Zo heeft de gemeente Amsterdam een participatieverordening opgesteld waar niet alleen het uitdaagrecht specifiek benoemd staat, maar ook bredere buurtrechten. Denk aan het biedingsrecht om maatschappelijk vastgoed over te kunnen nemen en het buurtplatformrecht.

De Vereniging van Nederlandse gemeenten (VNG) werkte aan een update van hun modelverordening en heeft daarin de bepaling opgenomen dat de gemeenschap aan tafel komt wanneer alle opties er nog zijn. Zo worden er in het land nieuwe normen gemaakt voor het samenspel tussen gemeenschappen en overheden.

Organisatie 2024

Samenwerkingen

Ook in 2024 zochten we andere organisaties op. Om met elkaar na te denken over grote transitie's, ideeën uit te wisselen, te onderzoeken en bijeenkomsten te organiseren. Af en toe nog onder de radar, maar soms al heel zichtbaar werkten we dit jaar op de volgende manieren samen:

Alliantie Inclusieve Energietransitie

Inclusieve energietransitie

LSA bewoners sloeg de handen ineen met de Alliantie Inclusieve Energietransitie, onder andere bij de organisatie van een bijeenkomst in het Laaktheater voor bewoners.

Buurtsaam

Zorg, fysieke omgeving, zeggenschap

We ondersteunden bewoners in het programma Buurtsaam, organiseerden co-creatie en creëerden bewustzijn over de rol van bewoners bij ruimtelijk ontwerp.

Ondernemen met je Buurt

Bewonersbedrijven, ondernemerschap

In deze samenwerking organiseerden we met onze partners diverse bijeenkomsten en trainingen, om bewonersinitiatieven te ondersteunen bij de omslag van vrijwillig naar betaald werk. En bij het ontwikkelen van hun verdienmodel.

Participatiecoalitie

Zeggenschap van bewoners in de energietransitie

We versterkten de organisatie van de coalitie en werkten samen op het gebied van kennisdeling en communicatie.

Participatiecoalitie welzijn, zorg, hulp

Zorgzame gemeenschappen

Samen met vier andere belangenverenigingen stapten we in 2024 in deze coalitie. Meer informatie hierover lees je op [pagina 27](#).

Vereniging Station Lokaal

Bewoners, community building en sociale ondernemingen in stationsgebieden

We ondersteunden de oprichting van Vereniging Station Lokaal (VSL) en waren betrokken bij de totstandkoming van het magazine [Zie kader op de volgende pagina]. >>

We Doen Het Samen-Coalitie

Brede beweging voor versterking lokale gemeenschappen.

Op de eerste editie van het We doen-het-Samen-festival presenteerden we een actieprogramma met gezamenlijke uitgangspunten rond de oproep 'Benut lokale kracht'.

WarmteBoost

Verduurzaming ontmoetingsplekken

Samen met partners organiseerden we bijeenkomsten voor bewoners die hun buurthuis of ontmoetingsplek willen verduurzamen.

WijkWijzer

Wijkaanpak

Ook in 2024 waren we betrokken bij dit platform voor leefbare wijken en kennisuitwisseling in de 20 NPLV-gebieden. ●

Station Lokaal

Een magazine van Vereniging Station Lokaal

Magazine Station Lokaal

In stationsgebieden en in leegstaande stationsgebouwen is vaak ruimte voor bewoners met plannen voor sociale ondernemingen, moestuinen of ontmoetingsplekken voor de buurt. Ook sociaal gedreven horeca en taallessen, gegeven door vrijwilligers, vinden er steeds vaker een plek. De verhalen van initiatiefnemers in ov-omgevingen zijn gebundeld in 'Station Lokaal', een magazine van Vereniging Station Lokaal. Onze collega Vincent Jacobs werkte mee aan het magazine.

Team

- Annerike Hekman** Projectleider Energietransitie
- Carla Delgado Swiatkowski** Projectleider Inclusieve Energietransitie
- Conny de Laat** Projectleider
- Esther Baylé** Officemanager
- Famke ten Brinke** Procesbegeleider
- Frodi Fransman** Projectmedewerker Ondernemen met je Buurt
- Gert Smit** Controller
- Jasmin Heidary** Projectmedewerker Buurtenergie
- Kristel Jeuring** Projectleider Wijkaanpak
- Lisa de Blok** Projectcoördinator Buurtenergie
- Maartje Huttenhuis** Projectmedewerker Inclusieve Energietransitie
- Marieke Boeije** Projectleider Ondernemen met je Buurt
- Marieke Koot** Projectleider Betrokken Buurten
- Marte Kappert** Projectleider
- Mirjam Karsten** Projectleider Zorgzame Buurt
- Ramses Singeling** Communicatie & Pers
- Tara van Roijen** Projectmedewerker
- Thijs van Mierlo** Directeur
- Vincent Jacobs** Projectcoördinator

Bestuur

- Ahmed Afkerin**
- Anita Keita** Voorzitter
- Hans Zuiver** Secretaris/penningmeester
- Miek van Dongen**
- Patrick van Lunteren**
- Rina Clemens**

Vereniging

De hoogtepunten uit ons verenigingsjaar

'Is dat geen gedoe, zo'n vereniging?' Het is een vraag die we weleens krijgen. Ja, natuurlijk is het gedoe! We hebben ons boek over Asset Based Community Development zelfs de titel 'Altijd nieuw gedoe' gegeven. Niet zonder reden. Gemeenschappen zijn gedoe en dat omarmen we. Met gedoe maak je betere beslissingen. En het meeste is vooral ook heel leuk. Want bij een vereniging hoor je erbij en vind je herkenning. We staan stil bij een paar hoogtepunten uit 2024.

Nieuwe statuten

Bij een vereniging horen statuten. Deze zijn verplicht, maar voor ons betekenen statuten vooral dat we aan iedereen zo duidelijk mogelijk kunnen laten zien waar we voor staan. Eind 2024 hebben we de statuten, met goedkeuring van onze leden, opgefrist en aangepast aan wat wij vinden dat we nu doen én zouden moeten doen.

Wat blijft is ons doel: het bevorderen van de participatie en betrokkenheid van bewonersgroepen bij de verbetering van de woon- en leefsituatie in hun directe omgeving. Iets dat veranderd is, is de manier waarop leden kunnen meedenken in de vereniging: de beleidsadviescommissie is het nieuwe klankbord van het bestuur voor alle - voor de vereniging relevante - ontwikkelingen. De benoemingsadviescommissie adviseert bij de benoeming van bestuursleden. Lees [hier](#) alle veranderingen. >>

Foto: Sander Kaldenhoven

Samen optrekken met leden

Vraagstukken van onze leden, zijn vaak vraagstukken van de bredere beweging. Fort Vreeswijk, één van onze leden, greep het jubileum aan om niet alleen de afgelopen jaren te vieren, maar ook om vooruit te kijken. Hoe blijf je relevant, toekomstbestendig en

-specifiek – hoe zorg je ervoor dat een nieuwe generatie buurtmakers zich thuis voelt en eigenaar voelt van jouw ontmoetingsplek? Lerende vragen die passen bij onze vereniging. Enerzijds omdat we van oorsprong een vereniging zijn die de ongehoorde stem vertegenwoordigde, namelijk die van bewoners bij grote vraagstuk-

ken in hun wijk. Binnen die grote groep, zijn er nog steeds stemmen die niet gehoord worden. Hoe zorgen we dat zij ook een thuis vinden in onze vereniging. Anderzijds omdat we weten dat we het antwoord op de vragen nog niet hebben, maar dat we met de gedeelde ervaring uit de beweging wel een stap verder komen.

Onze toekomst

Om de paar jaar maken we een meerjarenbeleidsplan. Dit geeft ons richting: welke vraagstukken doen er echt toe? Welke verandering willen we teweegbrengen, maar ook; wat doen we niet? Hier nemen we de tijd voor. De gesprekken die we door de jaren heen hebben, geven natuurlijk al een richting. Maar we zoeken vooral naar momenten waarop onze leden met elkaar kunnen uitwisselen. In 2024 organiseerden we bijvoorbeeld een 'ouderwetse' zomerschool. Twee dagen waren we met leden op het Eiland van Brieneoord (Rotterdam), een locatie die zich leent voor goede gesprekken, gevoed door bezoeken aan inspirerende voorbeelden. We keken ook vooruit: welke grote ontwikkelingen en bijkomende vraagstukken zien leden aankomen? Welke rol >>

hebben gemeenschappen en bewonerscollectieven hierin en wat is ervoor nodig om die rol te kunnen vervullen? Voor leden waarvoor twee dagen op locatie geen optie is, bieden we online gesprekken. Zonder specifieke agenda. Vooral een goed gesprek.

Een Algemene Leden Vergadering over de statuten combineerden we met een bespreking over een eerste schets van het meerjarenbeleidsplan. En dan zie je dat het gedoe van de verenigingsdemocratie werkt. Want wat op papier stond, klopte met wat we gehoord hadden, maar woorden en presentatie doen ertoe. Het DNA van LSA bewoners moest duidelijker in het plan naar voren komen. Bij onze leden komt alles samen en dat laat zich niet opknippen in ontwikkelingen in zorg, energie of economie. Opnieuw naar de teken tafel dus en dat is gedoe. Maar het meerjarenbeleidsplan wordt er wel beter van.

Hart van de vereniging

Met gedoe willen we niet eindigen. Want, zoals gezegd; naast gedoe is een vereniging vooral leuk. Een zomerschool of een Algemene Leden Vergadering klinkt misschien serieus, maar net zoals in buurten en wijken, gaat het ook daar gewoon om ontmoeting. Tijdens een zomerschool op een eiland in Rotterdam, waar we samen eten, ontdek je dat je zoveel gemeen hebt. Waar je in je eigen wijk in Hoogezand

of Rotterdam denkt dat je de enige bent die met volle overtuiging werkt aan een sterke gemeenschap, is het aan die tafel de norm. Of bij die Algemene Leden Vergadering in een café, waar statuten vastgesteld worden. Daar zie je dat de dagelijkse praktijk van een ontmoetingsplek in Venray niet heel anders is dan in Utrecht. Kortom, ook de vereniging is de plek waar je weet dat je erbij hoort. ●

Zorgzame gemeenschappen

Een verkenning

Steeds meer bewonersinitiatieven onderzoeken hoe ‘zorgen voor elkaar’ eruit kan zien. Van knarrenhofjes en voorzorgcirkels tot dorpsondersteuners en zelfhulpgroepen voor mentale gezondheid; overal in Nederland zijn innovatieve initiatieven. Deze blijken in staat om zich te ontwikkelen tot sociale ondernemingen zonder winstoogmerk die zorgdiensten op eigen wijze uitvoeren.

Participatiecoalitie

In 2024 trad LSA bewoners toe tot de Participatiecoalitie Welzijn, zorg en hulp. Hiermee pleiten we voor het vergroten van bewonerszeggenschap in de ontwikkeling van zorgzame buurten. Om te onderzoeken welke uitdagingen er zijn, voerden we gesprekken met leden en andere bewonersinitiatieven. We zien dat er verschillen zijn tussen koplopers die al een positie hebben verworven op dit gebied en initiatieven die aan het begin staan.

Onze doelen

Voor onze achterban hebben we een toegevoegde waarde; we delen lessen en praktijkervaring, ondersteunen lokaal bij visie en planontwikkeling én zetten het onderwerp op de agenda van overheden, politiek en zorgorganisaties. In een programma willen we de volgende doelen behalen:

- Meer bewonersinitiatieven weten hoe ze het thema ‘zorg voor elkaar’ in hun buurt willen invullen en maken hiervoor concrete plannen.
- Er is meer bewustzijn in het zorgveld en bij overheden voor het belang van bewonerszeggenschap en eigenaarschap in dit thema.

- We versterken bewonersinitiatieven door lokaal te ondersteunen bij concrete vragen.
- We bouwen een netwerk van zorgzame gemeenschappen in onze achterban (en in verbinding met de achterban van de andere coalitiepartners), zodat initiatieven elkaar versterken en met elkaar samenwerken.

FreeWheel Vitality Club in Ulft zet gemeenschap in beweging

Toen medeoprichter Herman Wielens ruim vijftien jaar geleden met de FreeWheel Vitality Club begon, had hij één doel: 50-plussers gezonder laten leven. Op een sportveld in Ulft bracht hij mensen samen om te bewegen. Inmiddels mag de club rekenen op gemiddeld 80 deelnemers per keer. En dat niet alleen: ook buiten de sportvelden brengt de FreeWheel Vitality Club de Ulfitse gemeenschap in beweging.

Elke werkdag bewegen de deelnemers van LSA-lid FreeWheel Vitality Club gezamenlijk in de buitenlucht, onder begeleiding van vrijwilligers.

ligers. 'De gemiddelde leeftijd waarop mensen nog relatief gezond zijn ligt momenteel op 77', vertelt initiatiefnemer Herman. 'Wij willen die verhogen naar gemiddeld 80.' En dat lijkt geen onmogelijk doel. Deelnemers blijven langer fit, hebben minder ouderdomsklachten en voelen zich minder eenzaam.

Hechte gemeenschap

Inmiddels vormen de 'FreeWheelers' een hechte gemeenschap. Herman: 'Uit de Vitality Club ontstonden spontaan vriendenclubjes, zoals een zangclub die regelmatig optreedt in verzorgingstehuizen.' Om verder te bouwen aan de gemeenschap wil Herman, samen met Senioren Belang, een leegstaande vmbo-school overnemen. Hiermee willen ze een plek creëren waar ruimte is voor activiteiten, zoals zelfhulpclubs. Met een gebouw voor en door bewoners voorspelt Senioren Belang grote besparingen op de WMO. De gemeente staat grotendeels achter de ideeën en was in 2024 bezig met de omschrijving van het sociaal-maatschappelijke doel van het gebouw.

Participatiecoalitie Welzijn, zorg en hulp; nog een coalitie!

Als een participatiecoalitie de energietransitie door gemeenschappen kan bevorderen, kan dat dan ook voor de zorgtransitie? Met die vraag staken vijf maatschappelijke organisaties de koppen bij elkaar om samen te bouwen aan zorgzame gemeenschappen, met zeggenschap en kennis.

Belangen behartigen

Wat kenmerkt een sterke coalitie? Een gedragen, scherpe visie. Check! Een grote gezamenlijke achterban. Check! En organisaties die allemaal net wat anders zijn en een eigen focus hebben: van cliëntenparticipatie tot community building. Van zorginitiatieven tot brede bewonersgroepen. Samen behartigen we de belangen van twee miljoen mensen en zijn we in gesprek met het ministerie van Volksgezondheid om zorgzame gemeenschappen te ondersteunen met financiering, nieuwe vormen van zeggenschap en hulp bij al hun vragen.

'Zorgen voor elkaar, daar begin je niet mee als iemand ziek wordt of hulp nodig heeft. In sterke gemeenschappen ontmoeten bewoners elkaar al in buurthuizen, moestuinen of bewonersbedrijven. Zo signaleren ze als eerste wanneer het minder gaat met iemand en snappen ze hoe ze het beste kunnen bijspringen.' – **Thijs van Mierlo**

De Participatiecoalitie Welzijn, zorg en hulp bestaat uit:

Nederland Zorgt Voor Elkaar

Belangenbehartiger van ruim 2.000 zorgzame gemeenschappen

LOC Waardevolle zorg

Belangenbehartiger van ruim 900 cliëntenraden

Espria Ledenvereniging en directeur ZorghulpNL

Vertegenwoordigt 660.000 inwoners

Buurkracht

Ruim 800 bewonersinitiatieven gevormd en begeleid

LSA Bewoners

Werkt samen met 5.000 bewonerscollectieven aan een sociale, rechtvaardige en duurzame samenleving

BuurtSaam maakt de buurt levensloopbestendig

Naast de toetreding tot de Participatiecoalitie Zorg, Welzijn en Hulp, zijn we in 2024 partner geworden in BuurtSaam. Een tijdelijk programma gericht op het levensloopbestendig maken van de fysieke omgeving als één van de vier pijlers van het landelijk Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen.

In het programma werkten we samen met Platform31 en het college van Rijksbouwmeesters en Rijksadviseurs (CRA). Ons gezamenlijk doel: leren van de dynamiek tussen bewoners en gemeenten om vervolgens met een gedragen plan te komen waarin bewoners zelf beschikken over hun eigen leefomgeving en de regie kunnen houden.

Bewoners op de kaart

In het programma was ruimte voor zowel visievorming als het ontwerpen van een wijk. LSA bewoners had de rol om de samenwerking met bewoners beter op de kaart te zetten. Daarnaast ondersteunden we bewoners die zich beter willen positioneren in een programma zoals BuurtSaam. Onze kennis en ervaring hebben we ingezet om gemeenten te laten zien hoe zij zich kunnen verhouden tot bewoners, wanneer ze gelijkwaardig met hen willen optrekken.

Praktijkverhalen

Foto: De Pijlhaas

Voormalig bestuurslid Petra van Duijnhoven Over oude verenigingen en de dingen die (niet) voorbijgaan

Sommige leden lopen al zo lang rond bij LSA dat ze het geheugen van de vereniging zijn geworden. Ze zien wat verandert én wat belangrijk blijft wanneer bewoners aan de slag gaan voor de buurt. Petra van Duijnhoven, voorzitter van Wijkplatform en Wijkcentrum Brukske én voormalig bestuurslid van LSA, is zo'n lid. We vroegen aan Petra wat er in al die jaren ging en wat bleef.

Wat ging: met z'n allen in een zaaltje

'Tien jaar geleden zaten we maandelijks met veertig leden van LSA in een zaaltje in Utrecht. We overlegden veel. Dat kon er soms chaotisch aan toe gaan, maar je wist wel hoe het met elkaar ging. Ik heb er veel goede kennissen aan overgehouden.'

Op zaterdagen stapten we vroeg in een busje om bij andere initiatieven op bezoek te gaan. Eerst koffie en dan een rondleiding. Die manier van doen is niet meer van deze tijd. Mensen zijn drukker. Maar bij elkaar op bezoek gaan, kan ik nog steeds aanraden.'

Wat blijft: herinneringen maken voor elkaar

'Met het wijkplatform organiseren we het kindercarnaval, met een receptie voor de prins en prinses. Daar ontvangen ze - mooi in pak - kinderprinsen en -prinsessen uit andere dorpen en kunnen ze medailles uitdelen. Dat zijn momenten waar mooie herinneringen worden gemaakt.' >>

Wat blijft: het kleine beschermen

'Een hondenspeelweide, springkussen of yogaclubje; bij veel ideeën gaat het om tientjeswerk of om – hooguit – een paar honderd euro. Kleine ideeën die wel belangrijk zijn. Schrik mensen dus niet af met ingewikkelde aanvragen, maar maak het ze gemakkelijk. In het Brukske krijgt iedereen in de buurt een cheque van 25 euro. Deze kunnen ze bij elkaar leggen om samen een plannetje te maken. Wij maken het geld vervolgens over.'

'Je moet mensen het gevoel geven dat ze erbij horen en je moet ze ruimte geven om te kleppen.'

Wat blijft: netwerken voor invloed

'Een ambtenaar stuurde het wijkplatform een bericht over de nieuwe rondweg langs de wijk, een dag voordat hij het werk wilde aanbesteden. Ik ging naar de ambtenaar om

aan te geven dat hij meer rekening met ons moest houden en de brief moest aanpassen. Dat gebeurde. Alles duurde langer, maar iedereen is nu wel tevreden. Er wordt minder hard gereden er is minder geluidsoverlast. Voor de uitvoerder had ik een vlaai.'

Wat zou moeten blijven: kleppen

'Je moet mensen het gevoel geven dat ze erbij horen en je moet ze ruimte geven om te kleppen. Ik zie dat vooral bij mannen, zij willen een vergadering strak regelen. Ik laat het soms gewoon gebeuren en kijk op het einde wel of alles gezegd is.' ●

In Sociaal Centrum Eijsden is ontmoeting ook zorg

In 2024 begonnen we met onderzoeken hoe we zorgzame gemeenschappen beter kunnen ondersteunen. LSA-teamlid Mirjam Karsten bracht een bezoek aan Sociaal Cultureel Centrum Eijsden. Daar viel haar vooral op hoe zorg en ontmoeting met elkaar verweven zijn.

'De stichting heeft het voormalige Groene Kruispand aangekocht, prachtig verbouwd en energiezuinig gemaakt. Voormalig eigenaar zorgorganisatie Envida huurt er een ruimte voor dagbesteding en een wijkpoli. Van hen en alle andere huurders zoals gemeente, fysiotherapeut en welzijnswerk wordt verwacht dat zij van het centrum zo veel mogelijk een sociale plek maken voor iedereen.

Dat zie je terug in activiteiten zoals Samen Eten, waar veel buurtbewoners aanschuiven voor een maaltijd. Ze beheren daarnaast samen de moestuin en organiseren creatieve middagen. Mooi wat bewoners al hebben neergezet! Ik zag ook hoe ze nog zoekende zijn naar de balans

'De stichting heeft het voormalige Groene Kruispand aangekocht, prachtig verbouwd en energiezuinig gemaakt.'

tussen zorg en ontmoeting. Wordt de zorgfunctie niet te dominant? En, hoe laat je met een goed instrument zien wat de meerwaarde is van het samenspel tussen informele en formele zorg en ontmoeting?'

Ellen Janssen,
voorzitter Sociaal
Centrum Eijsden
**Over de geleerde
lessen van bewoners**

Begin met dromen

'Een goed plan begint met dromen verzamelen en grof rekenen. Dat kan prima op een bierviltje. Na een verkenningsfase voelden we: zo'n plek, dat moet toch gewoon kunnen!'

Bouw zo snel mogelijk aan je netwerk

'We zochten al snel naar professionele partners. Eerst op bestuurlijk niveau, bij gemeente, zorgaanbieders en Katalys. Een bestuurder van Envida was gelijk enthousiast: 'mooi dat jullie als inwoners de bal het veld ingeschopt hebben. Wij sluiten aan, want dat inwoners kartrekkers zijn is best uniek.' Envida zag kansen voor een soort dagopvang tussen thuis en verpleeghuis, waar zorgprofessionals en vrijwilligers elkaar aanvullen.'

Maak je plan zichtbaar

'Maak je verdienmodel én je maatschappelijke opbrengsten duidelijk. In ons plan hanteerden we twee begrotingen. Eentje met de aankoop, verbouwing, verduurzaming en het toegankelijk

maken van het gebouw. In de andere begroting werd duidelijk hoe die investeringen leidden tot lagere exploitatiekosten.'

Blijf overleggen, leer overtuigen

'We toonden de gemeente in april 2017 onze business- en valuecase en vroegen om een maatschappelijk krediet tegen lagere rente, met verwijzing naar hun zogenaamde 'treasurystatuut'. Na goedkeuring van de gemeenteraad mochten we als stichting gebruik van maken van de regeling.'

Klein oefenen, organisch groeien.

'Voor sommige inwoners van Eijsden is thuis douchen lastig. Op initiatief van een alerte wijkverpleegster experimenteerden we met douchen onder begeleiding, hier bij ons. Op kleine schaal, want we willen niet gelijk alles verbouwen. We voorkomen daarnaast een huiskamer vol badjassen én behouden de goede mix van gezelligheid en zorg.'

Sociaal ondernemen

De Ondernemen met je Buurt-bustour: een dag vol inspiratie en ontmoeting

Voor bewonersbedrijven is het belangrijk om kennis uit te wisselen en inspiratie op te doen. Daarom organiseerden we in november de grote Ondernemen met je Buurt-bustour. Met 8 bussen reisden we door heel Nederland om een kijkje te nemen bij 16 initiatieven. Het doel? Leren van elkaar!

Eén van de plaatsen die we bezochten was Arnhem. In een voormalig verzorgingstehuis in de wijk Malburgen huisvest Bewonersbedrijf Malburgen. Het pand werd in 2008 aangewezen voor sloop, maar door de inzet van wijkbewoners is het nu in en om het gebouw levendiger dan ooit. De initiatiefnemers halen inkomsten uit de verhuur van ruimtes aan particulieren, studenten en maatschappelijke organisaties. Daarnaast heeft de stichting een speeltuin aangelegd en is er een bioscoop op de bovenste verdieping (mét uitzicht) en een theehuis.

Ook 't Broek Omhoog bleek tijdens de tour een ware inspiratiebron. De Arnhemse stichting brengt buurtgenoten met diverse achtergronden samen. Ze klussen en koken samen én organiseren activiteiten voor de buurt. De initiatiefnemers genereren inkomsten uit het beheer van een openbare parkeerplaats in de buurt. Betrokken zijn bij deze club zorgt voor veel buurtbewoners voor verbinding en perspectief.

Foto's: John Voermans

Monitor Bewonersbedrijven 2024

Blijvende impactmakers in buurten door heel Nederland

Ook in 2024 presenteerde LSA bewoners, samen met Social Enterprise NL, de Monitor Bewonersbedrijven. Dit onderzoek maakt trends inzichtelijk binnen de beweging van bewonersbedrijven. We onderzochten 86 ondernemingen uit alle provincies. En wat blijkt; ondanks dat het om een jonge beweging gaat, zijn bewonersbedrijven blijvende, onmisbare en effectieve impactmakers in lokale gemeenschappen. We delen de belangrijkste inzichten van het onderzoek.

Stijgende werkgelegenheid

In sociaal kwetsbare buurten blijken bewonersbedrijven een bron van werk te zijn. In maar liefst 60 procent van de onderzochte bedrijven werken betaalde krachten, vaak in een partimedienstverband. Een gemiddeld bewonersbedrijf heeft zeven betaalde krachten in dienst. De banen hebben een grote maatschappelijke waarde: ze worden vaak vervuld door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, die door werktrajecten van formele instanties moeilijk worden bereikt. Naast betaalde krachten werken er gemiddeld 53 vrijwilligers in een bewonersbedrijf.

Financieel gezond

Als het om structurele bedrijfsmatige activiteiten gaat, blijken bewonersbedrijven hun omzet behoorlijk te kunnen opschalen. Bijna de helft van de bedrijven heeft een omzet van meer >>

Monitor Bewonersbedrijven 2024

Blijvende impactmakers in buurten door heel Nederland

dan 100.000 euro. Het aantal winstgevende bewonersbedrijven is in de afgelopen drie jaar met 10 procent gestegen. 40 procent van de bedrijven geeft aan winstgevend te zijn en 30 procent draait 'break-even'.

Break-even of een kleine winst kan een bewuste strategie zijn. Subsidieverstrekkers, zoals een gemeente, vinden een te hoge winst vaak onwenselijk. Dat leidt volgens bewonersbedrijven soms tot een balanceeract. De gemeente vraagt om financiële stabiliteit, maar maakt het bedrijven moeilijk om een reserve op te bouwen.

Vastgoed speelt in dit thema een belangrijke rol; bijna de helft van de bedrijven haalt inkomsten uit verhuur.

Succesvollere financiering

Naast een groeiende omzet lijkt er onder financiers meer vertrouwen in bewonersbedrijven te zijn gekomen. Het aantal bedrijven dat een subsidie heeft verkregen is met 7 procent gestegen. Het aantal afwijzingen is met 4 procent gedaald. Daarnaast zijn alle

fonds aanvragen van 2024 toegekend. Drie jaar eerder werd 9 procent nog afgewezen. Een belangrijke ontwikkeling voor de bestending van bewonersbedrijven.

Samenwerken met gemeenten

Bewonersbedrijven houden zich met steeds meer verschillende maatschappelijke thema's bezig. Dit gaat vaak ook om urgente thema's, zoals circulariteit en energietransitie. Om hun stabiliteit te waarborgen en hun impact te vergroten roepen bewonersbedrijven op tot een andere manier van samenwerken met gemeenten. Ze willen een samenwerking waarin gelijkwaardigheid, structurele betrokkenheid en financiering centraal staan. Wat LSA bewoners betreft verdienen bewonersbedrijven het vertrouwen in de vorm van langdurige samenwerkingen en opdrachten. Hiermee kunnen ze robuuster ondernemen en een belangrijke rol in de buurt blijven vervullen. ●

Foto: David Hup

Foto: John Voermans

De toekomst van gemeenschapsfondsen

Gemeenschapsfondsen geven bewoners financiële zeggenschap over de plek waar zij zelf wonen. Omdat bewoners weten wat er nodig is, kunnen prille ideeën voor een sociale buurt uitgroeien tot grote(re) plannen met impact. Gemeenschapsfondsen zorgen dus voor verbinding, een gevoel van eigenaarschap én voor meer betrokken wijken en buurten. Nederland loopt op dit gebied achter in Europa. LSA bewoners onderzoekt daarom hoe we de ontwikkeling van deze fondsen in Nederland kunnen ondersteunen.

Zo bezochten we in 2024 een conferentie in Berlijn, waar tientallen supportorganisaties voor gemeenschapsfondsen uit heel Europa bij elkaar kwamen. We wisselden ervaringen uit en keken samen naar de toekomst. De opvatting dat bewoners zeggenschap verdienen over geldstromen in hun buurt werd breed gedeeld. Gemeenschappen hebben namelijk een langdurige relatie met hun buurt, zijn stabiel en denken na over de lange termijn. Toch functioneren gemeenschapsfondsen vooral nog als goede-doelenorganisaties van 'bovenaf'. Daar willen we samen verandering in brengen.

Samenwerken voor verbinding

Ook verkenden we het afgelopen jaar een samenwerking met Mensen maken Amsterdam, een ervaren supportorganisatie voor zeven buurtfondsen. We besloten samen op zoek te gaan naar financiering voor een programma waarin we bestaande fondsen kunnen verbinden voor het uitwisselen van ervaringen. Daarnaast willen we nieuwe fondsen helpen opstarten.

Foto: David Hup

Van buurten naar communities

Sterke gemeenschappen op de kaart

Binnen onze vereniging vinden leden vooral herkenning als het gaat over sterke gemeenschappen en waarom deze ertoe doen. Logisch; het is hun dagelijkse praktijk. De worsteling zie je vaak bij mensen die verder verwijderd zijn van die dagelijkse praktijk. Er is waardering, maar voor 'erbij'. Het besef dat sterke gemeenschappen fundamenteel zijn voor de samenleving ontbreekt. Niet voor niets zetten we het citaat van Margaret Wheatly graag in: 'Whatever the problem, community is the answer.' Met onze eigen activiteiten én door deel te nemen aan die van anderen, hebben we dit citaat afgelopen jaar kracht bijgezet.

'Sociale basis versterken, investeren in de toekomst'

Zo werden we gevraagd om bij te dragen aan een verandertheorie voor de sociale basis. Movisie en het Verweij-Jonker Instituut wilden, samen met onder andere de Directie Maatschappelijke Ondersteuning van het ministerie van WVS, Sociaal Werk Nederland, NOV, Mantelzorg NL en de VNG, een goed onderbouwd verhaal voor het versterken van de sociale basis.

De weg naar de verandertheorie liet zien dat het beeld over sterke gemeenschappen begint te veranderen. Waar we normaal de positie van gemeenschappen moeten bevechten, vonden we hier een warm welkom, een uitnodiging om bij te dragen aan de onderbouwing, de oprechte vraag naar wat gemeenschappen en bewonerscollectieven helpt om sterker te worden én een open zoektocht naar hoe beroepskrachten en gemeenschappen elkaar kunnen aanvullen. >>

Foto: Sander van der Ham

Actieprogramma Maatschappelijk Initiatief

Niet alleen in het sociaal domein zien we deze beweging. We werden gevraagd om mee te werken aan het voorstel voor het Nationaal Programma Maatschappelijk Initiatief, van het Nationaal Klimaat Platform. Dat de energietransitie een sociale opgave is, wordt nog niet overal gevoeld. Maar het is ook geen verrassing meer. Binnen de Participatiecoalitie merken we dat sterke gemeenschappen een fundering vormen waarop gemeenschappen zelf kunnen bouwen aan een rechtvaardige energietransitie. Het voorstel 'Lokale daadkracht versterkt' begint dan ook met een oproep om te investeren in de gemeenschap. Met opbouwwerk, het verstevigen van bestaande bewonerscollectieven en de herkenning van lokale leiders. Niet omdat dit direct leidt tot verduurzamingsmaatregelen, maar omdat het een gezonde voedingsbodem is voor verandering.

Agenda van de gemeenschap

Asset Based Community Development (ABCD) is de laatste jaren een populaire manier geworden om aan sterke gemeenschappen te werken. Onze waarschuwing was steeds: de gemeenschap is geen instrument om jouw probleem op te lossen. De gemeenschap heeft waarde van zichzelf, waar bovendien allerlei onstuurbare positieve veranderingen uit voortkomen. Die waarschuwing was op beide plekken eigenlijk niet meer nodig. ●

Landelijke kennisdelingsbijeenkomst ABCD met Cormac Russel

Asset Based Community Development (ABCD) wint dus aan populariteit. En daar zijn we blij mee! Daarom organiseerden we in januari een landelijke kennisbijeenkomst over ABCD. Bijna 200 deelnemers hielden zich bezig met de vraag: 'Hoe kunnen we na de experimenteerfase doorpakken met ABCD?' De keynote van Cormac Russel, een absolute expert op het gebied van gemeenschapsgedreven verandering en burgergerichte democratie, zette de toon van de dag: hoe maak je van ABCD de norm?

Klein is betekenisvol

Tijdens workshops konden bewoners en professionals horen hoe andere buurten ABCD in de praktijk brengen. Eén van de grote lessen die deze dag geleerd kon worden is hoe 'grote' vraagstukken zich verhouden tot het 'kleine' werken aan gemeenschapskracht. Focus houden op belangrijke kleine dingen zoals de net aangelegde moestuin, de liftkoffie of de eenzame vrouw die weer actief is geworden in het buurthuis, blijkt van belang. Juist deze verhalen dragen bij aan verandering en aan het grote verhaal van de wijk. Vertel elkaar daarom wat ontstaan is vanuit het 'kleine' en dat klein betekenisvol kan zijn.

Community building in de praktijk

In ons project 'Van buurten naar communities' werken in vijf wijken in Nederland community builders zonder agenda aan het bouwen van gemeenschappen. Dat doen ze in opdracht van de buurt. Zo werkt community builder Sander van der Ham in de Rotterdamse Tarwewijk aan verbindingen tussen buurtbewoners. En dat leidt tot mooie voorbeelden, zoals gezamenlijke opruimmomenten en een vergroende buurt.

Afval op straat. Het was ergernis nummer één voor een bewoonster uit de wijk. Het bracht haar op een idee voor een knijperkast, een open kast met afvalknijpers en vuilniszakken. Na rondvraag bleek dat meer buurtgenoten dit een goed idee vonden. De sociaal ondernemer in de straat stelde zijn werkplaats beschikbaar om de kast te maken. Die plek vormde meteen het startpunt voor gemeenschappelijke opruimmomenten. Geïnspireerd door het initiatief besloot een buurtgenoot de straat te vergroenen.

Community van mensen

Dit voorbeeld is een korte schets van een situatie die kleine tussenstappen heeft en laat zien wat er gebeurt als je mensen met elkaar verbindt. Er ontstaat een community van mensen die elkaar weet te vinden en initiatieven ontplooit. De praktijk in de Tarwewijk laat daarnaast zien dat het niet alleen over verbindingen gaat. Bewoners weten elkaar ook te vinden bij gezamenlijke problemen, zoals schimmeloverlast. Om te inventariseren wie met deze problemen kampt, gingen bewoners en organisaties langs de deuren om dit onderwerp vervolgens op de agenda van woningbouwcoöperaties te zetten. Ook dat is de kracht van ABCD!

Foto's: Sander van der Ham

Contact

Colofon

Idee en samenstelling: alle teamleden van LSA bewoners.
Tekst en eindredactie: Ramses Singeling en Esther Meijer Tekstproducties.
Vormgeving: Laurens Uilenbroek, Invloed Ontwerp.

Lid worden van LSA bewoners?

Wees welkom!

Wij zijn LSA bewoners, het Landelijke Samenwerkingsverband Actieve bewoners. Samen met bewonerscollectieven zetten we ons in voor sterke gemeenschappen. We delen kennis, ontwikkelen projecten, beïnvloeden beleid en zorgen voor ontmoeting.

Maakt jullie bewonersinitiatief de buurt, het dorp of de stad leefbaarder? Wees welkom en word lid van onze vereniging. Dat kan via www.lsabewoners.nl/wordlid.

Nieuwsbrief

Wil je op de hoogte blijven van het laatste nieuws rondom bewonerscollectieven, ben je geïnteresseerd in onze bijeenkomsten of wil je als eerste onze kennisartikelen lezen? Meld je dan aan voor onze maandelijkse nieuwsbrief via www.lsabewoners.nl/nieuwsbrief.

Meer weten?

Heb je een vraag voor LSA bewoners? Neem dan gerust contact met ons op via info@lsabewoners.nl. Bellen mag natuurlijk ook. We zijn te bereiken op 030 231 7511. Post mag naar Korte Elisabethstraat 15-17, 3511 JG, Utrecht. Volg ons ook op Facebook, Instagram en LinkedIn.

